

συναντιέται σὲ πολλὰ ἔγγραφα τοῦ 1520 - 1540, κατὰ τὴν ὁποία ἡ πώληση διαφόρων ἀκινήτων «διελαλήθη εἰς τὸν Ἐμπόριον ἐπὶ ἡμέρας 15 καθὼς εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ τόπου»¹⁴.

Ἡ ἀκριβὴς θέση τοῦ σπιτιοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὰ γειτονικὰ σπίτια, ὅπως γινόταν μὲ τοὺς πλησιαστὲς τῶν ἀγροτικῶν ἀκινήτων. Ἔτσι λοιπὸν ὀρίζεται πὼς τὸ πωλούμενο ἦταν δίπλα στὸ σπίτι τοῦ Ἰωάννου παπα-Πατεστῆ (γιὰ τὸν ὁποῖον σημειώσαμε στὰ περὶ γραφῶν) καὶ κάτω ἀπ' τὸ σπίτι τῆς Μαγδάλας (στίχ. 4-5). Τὸ «ὑποκάτωθεν» αὐτὸ δικαιολογεῖται πλήρως ἀπ' τὴν ὑψομετρικὴ διαφορὰ ποὺ παρουσιάζουν οἱ δρόμοι τοῦ Χωριοῦ στὴ Σκύρο, ποὺ εἶναι χτισμένο στὶς ἀπότομες πλαγιὲς τοῦ καστρόλοφου. Μπορεῖ ὅμως νὰ ἐννοεῖ πὼς εἶναι τὸ ἰσόγειο κάτω ἀπ' τὸ ἀνώγειο τῆς Μαγδάλας¹⁵.

Πρὶν κλείσουμε αὐτὲς τὶς παρατηρήσεις εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρουμε πὼς πάνω ἀπ' τὸ κείμενο τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχουν τρεῖς τούρκικες σφραγίδες. Εἶναι περίπου στὶς θέσεις ποὺ σημειώνουμε μὲ (Τ.Σ.) στὴν ἀρχὴ τῆς μεταγραφῆς τοῦ κειμένου. Ἐφόσον δὲν μποροῦμε νὰ τὶς διαβάσουμε, καθεὶ ἐξήγησις εἶναι αὐθαίρετη. Μὲ τὴν ὑπόθεσιν πὼς εἶναι σφραγιδόλιθοι μὲ ὑπογραφὰς, μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε πὼς ἀνήκουν σὲ Τούρκους μάρτυρες. Τὴν παρουσίαν Τούρκων μαρτύρων σὲ ἐλληνικὲς συναλλαγὰς συλλανθοῦμε σὲ ἀρκετὰ σκυριανὰ ἔγγραφα σ' ὅλη τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας τοῦ νησιοῦ. Συνήθως σημειώνονται τὰ ὀνόματά τους «διὰ χειρὸς» γραφένως (Κουρτὶς Τζελεπῆς 1671, Σουλεϊμὰν τοῦ Μεμετ 1678, Μπεκὶρ Κιαχαγιά 1683, Μουσταφάμπασης 1684), σὲ ἄλλα ἡ ὑπογραφή στὰ τουρκικά, ἰδιόχειρη, βρίσκεται στὸ ἀριστερὸ περιθώριον τοῦ κειμένου¹⁶, ἐνῶ σὲ μερικὰ ὑπάρχει μόνον σφραγίδα. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει καὶ μιὰ ὑπόθεσιν νὰ πρόκειται γιὰ βοῦλα τοῦ καδῆ μὲ τὴν ὁποία ἐνδεχομένως γινόταν ἡ ἐπικύρωση ἐγγράφων μεταβιβάσεως κυριότητος, γιὰ τὴν ὁποίαν κανονικὰ προβλεπόταν ἡ ἐκδοσις «χοτζετιοῦ»¹⁷.

5. Δόση ἀντὶ καταβολῆς, 1664

(Μονόφυλλο διαστ. 26,5X18,5. Μῆκος πρώτης γραμμῆς 13 ἐκ. Στὴ πίσω πλευρὰ σημείωσις «διὰ τὸ χωράφιον εἰς τοὺς Μύλους τῆς Μαρίας Ἰωάννου»).

14. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου, 1, σ. 11.

15. Βλ. κατωτέρω ἔγγρ. 9.

16. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου 1, σ. 7.

17. Σὲ πολλὰ σκυριανὰ πωλητήρια συναντᾶμε ἐπισημείωσιν μὲ τὴν φράσιν «ὑπενθύμιση γιὰ νὰ γίνη χοτζέτι τοῦ καδῆ». Βλ. καὶ Γ. Πετροπούλου, ὁ.π., σελ. 35, 467, Α. Δρακάκη, ὁ.π., σελ. 159, Π. Παπαρόυνη, Τουρκοκρατία (Ἀθήναι), σελ. 158, G. Maurer, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς (μετ. Ὀλγ. Ρομπάκη, Ἀθήναι 1976), σελ. 117, 675.

- 1 — Ὁμολογῶ ἐγὼ ἡ Μαρία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δήμου πὺς ἔλαβα ἀπὸ τὸν παπα
2 Ἰωάννη τοῦ Κατζίκη ἄσπρα 120 ἥγουν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἔκαμε
3 καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Γεωργίου ἓνα σαρανταλείτουργον καὶ μὴ
4 ἔχοντας νὰ τὸν πληρώσω εἰς ὅλα τὰ ἄνωθεν τοῦ ἔδωσα ἓν
5 κομμάτιον χωράφιον εἰς τοὺς Μύλλους μητρικόν μου ὅπου εἶχον
6 πλησίον τοῦ ποταμοῦ καὶ Ἰωάννου Σταμάτη Ραῦτη διὰ τελείαν πούλησιν
7 τοῦ ἔχειν αὐτὸ ὡς ἐδικόν του καὶ ποιεῖν εἰς αὐτὸ ὡς βούλεται ὁ
8 πὸ τῶν ἐξ ἐμοῦ κανένα καιρὸν νὰ μὴν ἔχει ἐνόχλησιν. Ὅθεν
9 ἔδωσα καὶ τὸ παρόν μου πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μαρτυρίαν τῶν κάτω
10 θεν. Ἐπὶ ἔτους 1664 μηνὸς Μαρτίου 13.
11 — Γεωργάκης τοῦ Ἀντωνάκη μαρτυροῦ
12 — Γεώργη Σιριώτη μαρτυροῦ
13 — Θόδωρος παπα-Βερτζήλιον μαρτυροῦ
14 — Δημήτρης τοῦ Ἀποσπόρη μαρτυροῦ

Μὲ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἡ Μαρία Ἰωάννου Δήμου ἀναγνωρίζει χρέος 120 ἄσπρων πρὸς τὸν παπα-Ἰωάννη Κατζίκη καὶ γιὰ τὴν ἐξόφλησίν του τοῦ πούλαει χωράφι τῆς στοὺς Μύλους.

Περιλαμβάνει ἐπομένως τὸ ἔγγραφο δύο διαφόρες μὲν ἀλλὰ ἀλληλένδετες συμβάσεις: Μιὰ ἀναγνώριση χρέους καὶ μιὰ δόση ἀντὶ καταβολῆς πρὸς ἐξόφλησίν του.

Τὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ ἐγγράφου (στίχοι 1 - 3) ἀναφέρεται στὴν ἀναγνώριση τοῦ χρέους τῆς Μαρίας Δήμου πρὸς τὸν παπα-Ἰωάννη Κατζίκη. Τὸ χρέος αὐτὸ προέρχεται: α) ἀπὸ δάνειο 120 ἄσπρων ποὺ ἄγνωστο πότε δανείστηκε ἡ Μαρία ἀπὸ τὸν παπὰ καὶ β) ἀπὸ τὴ δαπάνη τοῦ «σαρανταλείτουργου» ποὺ ὁ παπὰς ἔκανε γιὰ τὸν πεθαμένο ἀδελφὸ τῆς Μαρίας Γεώργιο.

Γιὰ τὸ δεύτερο σκέλος τῆς ὀφειλῆς — τὰ ἔξοδα τοῦ σαρανταλείτουργου — θεωροῦμε βέβαιο πὺς δὲν προϋπῆρχε συμφωνία. Γιὰ τὸ δάνειο ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι, μολονότι ἡ ἀπουσία κάθε σχετικῆς μνείας στὸ κείμενο, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσουμε πὺς καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε καταρτισθεῖ προηγούμενη ἔγγραφη ὁμολογία. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ συμπεράνουμε πὺς κατὰ τὸ πρῶτο αὐτὸ τμῆμα τὸ ἔγγραφο ἀποτελεῖ ἐπιβεβαίωση ὑφισταμένης ἐνοχῆς — ἀπὸ δάνειο καὶ παροχὴ ὑπηρεσιῶν — καὶ περιέχει μιὰ ἐτεροβαρῆ ἐπιβεβαιωτικὴ σύμβαση ἀναγνωρίσεως χρέους¹.

Τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ ἐγγράφου (στίχοι 4 - 8) ἀναφέρεται σὲ συμφωνία ποὺ ἀποτελεῖ τυπικὴ περίπτωση «ἀντὶ καταβολῆς δόσεως», ἐφ' ὅσον ἀντὶ τῆς παροχῆς

1. Π. Ζέπου, Ἐνοχικὸν δίκαιον, Μέρος Β, εἰδικόν, σελ. 581.

τῶν ὀφειλομένων χρημάτων ἢ ὀφειλέτρια δίνει στὸν δανειστὴ ἄλλο πράγμα, δηλαδή ἓνα χωράφι.

Ἡ ἀντὶ καταβολῆς δόση (*datio in solutum*) ἦταν γνωστὴ στὸ ρωμαϊκὸ καὶ βυζαντινὸ δίκαιο, τὸ ὁποῖο ἐνῶ ὅριζε πὼς ὁ δανειστὴς δὲν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ δεχτεῖ τίποτα διάφορο τοῦ ὀφειλομένου², ἀναγνώριζε πὼς ἐὰν ὁ δανειστὴς τὸ ἀποδεχόταν, ἡ καταβολὴ εἶχε θέσιν ἐκπληρώσεως τῆς παροχῆς καὶ ἔσβυνε τὴν ἐνοχικὴ ὑποχρέωση τοῦ ὀφειλέτη³.

Ὁ θεσμός, ὅπως προκύπτει ἀπ' τὸ ἀρχεῖο ἐγγράφων, φαίνεται πὼς ἐξακολούθησε νὰ ἐφαρμόζεται σ' ὁλόκληρη τὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο καὶ ὑπάρχει ἡ γνώμη πὼς στὴν ἐλληνικὴ παράδοση ἐξομοιώθηκε μὲ τὴν ἀγοραπωλησίαν⁴.

Τοῦ κανόνα τῆς ἀποδοχῆς τοῦ δανειστῆ ὑπῆρχε στὸ Ἰουστινιάνειο δίκαιο, ἡ ἐξαίρεση τοῦ *beneficium dationis in solutum*, ποὺ εἰσήγαγε ἡ Νεαρά 4 § 3, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἂν ὁ ὀφειλέτης δὲν μποροῦσε νὰ πορισθεῖ χρήματα ἀπ' τὴ πώληση τῶν κτημάτων του, ὁ δανειστὴς ὑποχρεωνόταν νὰ δεχτεῖ ἀκίνητα τοῦ ὀφειλέτη σὲ ἐκπλήρωση τῆς ὀφειλῆς του. Ἡ ἐπιλογή πάντως ἀνῆκε στὸν δανειστὴ καὶ ἡ διατίμηση τῶν κτημάτων γινόταν ἀπ' τὴν ἀρμόδια Ἀρχή⁵. Ἄν ἡ ἐξαίρεση αὐτὴ ἐπιβίωσε στὶς ἐλληνικὲς δικαιοπρακτικὲς συνήθειες δὲν τὸ ξέρουμε. Καὶ ἀκόμα δὲν μποροῦμε νὰ κρίνουμε ἂν ἡ ὀφειλέτρια τοῦ ἐγγράφου μας ἔκανε χρῆσιν ἑνὸς τέτοιου εὐεργετήματος (ἀντὶ νὰ πουλήσῃ σὲ ἀνώτερη ἐνδεχομένως τιμὴ τὸ χωράφι τῆς καὶ νὰ ἐξοφλήσῃ μὲ τὸ τίμημα τὸν δανειστὴ τῆς) ἢ ἀπλῶς ἀκολούθησε τὴ συνήθεια τῆς ἀντὶ καταβολῆς δόσης.

Ἀπὸ νομικὴ ἄποψη εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι στὴν ἀντὶ καταβολῆς δόση περιέχονται δυὸ δικαιοπραξίες. Μία εἶναι ἡ ἀπόσβεση τῆς ἐνοχῆς τοῦ ὀφειλέτη καὶ δεύτερη εἶναι ἡ μεταβίβαση τοῦ πράγματος ποὺ δίνεται *in solutum*. Στὴ περίπτωσή μας ἡ δεύτερη αὐτὴ σχέση εἶναι πράξις ἀγοραπωλησίας. Εἶναι δὲ ἐντελῶς χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ ἀγοραπωλησία αὐτὴ δὲν συνάγεται ἀπλῶς ἀπὸ τὴν ἐννοια τοῦ κειμένου σὰν ὑποκρυπτόμενη σύμβαση, ἀλλὰ συμφωνεῖται ρητῶς, δεδομένου ὅτι ὀρί-

2. Κατὰ τὸν κανόνα «*aliud pro alio invito creditori solvi non potest*» (Νομ. 201 Παν. 12). Windscheid, Σύστ. Ρωμαϊκοῦ δικαίου, Γ § 342. Δ. Θεοφανοπούλου. Σύστημα Ρωμαϊκοῦ δικαίου, Ἑνοχικόν, Ἀθῆναι 1899, σελ. 164. Ἔτσι καὶ σήμερον ἄρθρ. 420 Α.Κ.: «ὁ δανειστὴς δὲν εἶναι ὑπόχρεος νὰ δεχθῇ ἀντὶ καταβολῆς ἄλλον πρᾶγμα. Ἐὰν δεχθῇ τοιοῦτον ἢ ἐνοχὴ ἀποσβέννυται».

3. «Εἴτε οὖν πράγματι λάβῃ ὁ δανειστὴς ἀντὶ ἀργυρίων, ὁμολογεῖται ὅτι ἐλευθερία τοῦ χρέους ἔπεται» Βασιλ. 125/26.5 καὶ Ν. 17/8.42. Ἀ. Μομφεράτου. Ἑνοχικὸν δίκαιον, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1930, σελ. 496.

4. Γ. Πετροπούλου, Νομικὰ ἐγγραφα Σίφνου, σελ. 101.

5. Windscheid, ὁ.π. § 342, σελ. 552. Μομφεράτου, ὁ.π., σ. 495.

ζεται πώς τὸ χωράφι δίνεται «διὰ τελείαν πούλησιν» (στίχος 6) ἢ ὁποία ἐπιφέρει τὴ μεταβίβαση τῆς κυριότητός του στὸ δανειστή («ὡς ἐδικόν του, ποιεῖν ὡς βούλεται», στίχος 7). Στὴ συνέχεια μάλιστα ἡ ὀφειλέτρια ὑπόσχεται τὸ μεταβιβαζόμενο χωράφι ἐλεύθερο διεκδικήσεως, τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς δικούς της συγγενεῖς: «ὕπὸ τῶν ἐξ ἐμοῦ κανέναν καιρὸν νὰ μὴν ἔχει ἐνόχλησιν» (στίχος 8) δεδομένου ὅτι, ὅπως σημειώνει πιὸ πάνω, τὸ κτῆμα προέρχεται ἀπὸ κληρονομιά τῆς μητέρας της: «μητρικόν μου ὅπου εἶχον» (στίχος 5).

Ἐνῶ, ὅπως σημειώσαμε πιὸ πάνω, στὸ *beneficium dationis* ἡ ἀξία τοῦ μεταβιβαζομένου κτήματος ἔπρεπε νὰ ἐκτιμηθεῖ, στὴν κοινὴ ἀντὶ καταβολῆς δόση, ἡ συγκατάθεση τοῦ δανειστή, ποὺ δέχεται χωρὶς ἐπιφύλαξη τὸ πράγμα ἀντὶ τῶν χρημάτων, παραμερίζει τὴ χρησιμότητα κάθε ἄλλης ἐκτίμησης. Στὴ περίπτωσή μας τὸ πωλούμενο χωράφι ὑποτίθεται πὺς καλύπτει: α) τὸ κεφάλαιο τοῦ δανείου, δηλαδή τὰ 120 ἄσπρα καί, ὑποθέτουμε, τὸν τόκο του, μολονότι στὸ ἔγγραφο δὲν γίνεται καμιὰ μνεία περὶ τόκου⁶. Γιὰ τὴν ἀξία τῶν χωραφιῶν γύρω σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ μιλοῦμε ἐκτενῶς πιὸ κάτω καὶ μπορούμε γενικὰ νὰ δεχτοῦμε πὺς 120 ἄσπρα γιὰ «κομμάτιον χωράφιων εἰς τοὺς Μύλους» (στίχος 5) δὲν ἦταν παράλογη τιμὴ. Πάντως, ἐφόσον τίποτα σχετικὸ δὲν ἀναφέρεται στὸ κείμενο πρέπει νὰ δεχτοῦμε πὺς τὸ χωράφι αὐτὸ ἦταν ἐλεύθερο βάρους καὶ ὅτι δὲν εἶχε δοθεῖ ἀπὸ προηγούμενα στὸν δανειστὴ ὡς «ἀμανάτι» (ὑποθήκη) γιατί τότε θὰ ἦταν ὑπόθεση τοῦ δανειστή ἡ πώληση τοῦ ἐνυποθήκου, τὸ ὅποιο, μὲ τὴν ὑπερημερία τοῦ ὀφειλέτη, θὰ εἶχε αὐτόματα περιέλθει σ' αὐτὸν χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη ἰδιαίτερης πράξης⁸, β) τὴ δαπάνη τοῦ «σαρανταλείτουργο». Σαρανταλείτουργο λέγεται ἡ ἀπ' τὸν ἱερέα μνημόνευση πεθαμένου γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του ἐπὶ σαράντα συνεχεῖς λειτουργίες. Μολονότι δὲν ἔχουμε στοιχεῖα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τιμολογίου τῆς ἐποχῆς⁹, συγκρίνοντας μὲ ἄλλα ἔγγραφα μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε πὺς ἡ τιμὴ του δὲν θὰ ξεπερνοῦσε τὰ 10 ἄσπρα¹⁰.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἰδιωτικόν, ἡ δὲ κατάρτισή του φαίνεται ἀναγκαία ἐφόσον περι-

6. Βλ. ὅμως κατωτέρω ἔγγρ. 6.

7. Βλ. ἔγγραφο 8 σημ. 7.

8. Βλ. καὶ κατωτέρω ἔγγρ. 6 καὶ 8.

9. Γιὰ τὰ ἐπισκοπικὰ δικαιώματα στίς διάφορες ἐκκλησιαστικὲς ὑπηρεσίες ἔχουμε δυὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα τῆς Κοινότητος Σκύρου τοῦ 1761 καὶ 1764. Βλ. σχ. Παπαγεωργίου, Ἱστορία τῆς Σκύρου, σελ. 138 - 9.

10. Σὲ διαθήκη τοῦ 1813 στὴ Σίφνο ὁ διαθέτης ἀφήνει 12 γρόσια γιὰ κάθε σαρανταλείτουργο. Καὶ σὲ ὅμοια τοῦ 1816 ἀφήνει 5 γρόσια γιὰ μισὸ σαρανταλείτουργο. Γ. Πετροπούλου ὁ.π., σ. 444, 453.

κλείνει τόσο την εξόφληση του χρέους που απαιτούσε ανέκαθεν έγγραφη απόδειξη¹¹, όσο και τη μεταβίβαση της κυριότητας ακινήτου στην όποια ή σύνταξη έγγραφου, έστω ιδιωτικού, θεωρείται πώς ήταν έθιμικά επιβεβλημένη σ' όλη τη περίοδο της τουρκοκρατίας¹². Ειδικά για τη Σκύρο ή συνήθεια επιβεβαιώνεται απ' την πληθώρα των συμβολαίων του αρχείου μας που άφορούν πράξεις μεταβιβάσεως ακινήτων, κυρίως πωλήσεις αλλά και δωρεές, ανταλλαγές κ.λπ.¹³.

Κατά τη συνήθεια της εποχής το έγγραφο συντάσσει ο όφειλέτης - πωλητής χωρίς τη σύμπραξη του δανειστή - αγοραστή. Στην ουσία πάντως ο δανειστής είναι που απαιτεί τη σύνταξη του έγγραφου και στη περίπτωση της αντί καταβολής δόσης προϋποτίθεται ή συγκατάθεσή του. Με την παράδοση του πωλητηρίου έγγραφου στα χέρια του αγοραστή τελειούται ή μεταβίβαση του ακινήτου¹⁴, ενώ ή καταχώρηση στο ίδιο έγγραφο της αναγνώρισης και της καταβολής εξασφαλίζει και τον όφειλέτη από τυχόν μελλοντική άμφισβήτηση εξόφλησης του χρέους την όποια χωρίς έμμέριστη έγγραφη απόδειξη θα ήταν δύσκολο να αποδείξει.

Για τὰ πρόσωπα του έγγραφου σημειώνουμε τὰ ακόλουθα :

Ἡ όφειλέτρια Μαρία είναι θυγατέρα και όχι σύζυγος του Ἰωάννη Δήμου, κατά πᾶσα πιθανότητα άγαμη και έρφανη κι απ' τους δυο γονεῖς τουλάχιστον απ' το 1671. Αυτό προκύπτει από πωλητήριο της 23/2/1671 με το οποίο ή «Μαρία θυγάτηρ του Ἰωάννου Δήμου» πωλεί μητρικά της και πάλι ακίνητο. Ο άδελφός της Γεώργιος φαίνεται πώς είχε πεθάνει ένα - δυο χρόνια πριν απ' τη σύνταξη του έγγραφου.

Δανειστής είναι ο παπα - Ἰωάννης του Κατζίκη, που τον συναντούμε και ως γραφέα σε έγγραφο του 1676. Είναι απ' την οικογένεια των, λαϊκῶν και κυρίως κληρικῶν, Κατζίκηδων που πρωτοστάτησαν στη Σκύρο σ' όλο τον 17ο αἰώνα, χωρίς όμως έκτοτε να συνεχίζεται ή παρουσία τους¹⁵. Απ' την ίδια οικογένεια είναι και ο γραφεύς του έγγραφου Δημήτριος ιερέυς του Κατζίκη για τον όποιο δέν μπορούμε να εξηγήσουμε (μήπως λόγω συγγενείας με τον δανειστή;) γιατί δέν προσυ-

11. Ἀρμεν. Ἐξάβ. Γ, ε, 82. Π ε τ ρ ο π ο ύ λ ο υ, ὁ.π., σελ. 68, 241. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου, 1, σ. 6, 14.

12. Γ. Π ε τ ρ ο π ο ύ λ ο υ, ὁ.π., σ. 42. Πρβλ. για σήμερα άρθρ. 873 - 875 Α.Κ. Βλ. και Ζέπου, Ἐνοχικόν, σ. 582.

13. Απ' τὰ δημοσιευμένα έγγραφα στο Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου βλ. τὰ ὑπ' ἀρ. 6 - 11, 19, 24, 27, 31 - 33.

14. Βλ. και άνωτέρω έγγρ. 4.

15. Βλ. και άνωτέρω έγγρ. 4.

πογράφει στο έγγραφο ούτε ως γραφέας ούτε ως μάρτυρας. Πάντως ή γραφή του αναγνωρίζεται εύκολα από αρκετά άλλα έγγραφα της εποχής.

Τέλος απ' τους μάρτυρες είναι γνωστά σκυριανὰ ὀνόματα ὁ Γεώργιος Ἀντωνάκης κι ὁ Θόδωρος παπα-Βρετζήλιου, ὅχι ὅμως ὁ Γιώργης Συριώτης (;). Ἐξάλλου ὁ Δημήτρης Ἀποσπότης εἶναι απ' τοὺς πιὸ γνωστοὺς γραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἀρχικὰ ὡς Δημήτρης Μανώλης Ἀποσπότης κι ἀργότερα (περίπου ἀπ' τὸ 1675) ὡς παπα-Δημήτρης Ἀποσπότης¹⁶.

6. Δάνειο μὲ ὑποθήκη, 1672

(Δίφυλλο διαστ. 16X21,5. Μῆκος πρώτης γραμμῆς 12 ἐκ. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα.)

- 1 — Διὰ τῆς παρούσης μου ὁμολογίας καὶ ἀποδείξεως δηλο-
- 2 ποιῶ καὶ ὁμολογῶ πὼς ἔλαβα ἀπὸ τὸν παπα-Κωνσταντῆ ἐγὼ
- 3 ἡ Καλὴ τοῦ Πεντεκάλη γρόσια τὸν ἀριθμὸν 16 ἔχον
- 4 δεκάξι καὶ νὰ χου νὰ τοῦ τὰ δίνου τὴν ἐσχό-
- 5 μενη Λαμπρὴ δίχως καμία δυστροπίαν ἑστέραν καὶ ἂ δέ
- 6 ν ἤθελα τοῦ τὰ δώσω νὰ ἔχη νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ πέρ-
- 7 νη τὸ περιβόλι μου στὸ Νηφίρι. Καὶ διὰ τὸ βεβαίον τῆς
- 8 ἀληθείας ἔγινε τὸ παρόν μου ἰδιοθέλητον ἑνάρμια
- 9 ἐπὶ ἔτους 1672 μηνὶ Αὐγούστου 15
- 10 Γεώργης Μιχάλης μαρτυρῶ
- 11 Λούκας τοῦ Γρηγόρη μαρτυρῶ
- 12 Δημήτριος Μανουήλ Ἀποσπότης γράφω καὶ μαρτυρῶ.

Μὲ τὸ ἐγγράφο αὐτὸ ἡ Καλὴ τοῦ Πεντεκάλη δανεῖζεται ἀπὸ τὸν παπα-Κωνσταντῆ δεκάξι γρόσια καὶ δίνει ὑποθήκη τὸ περιβόλι τῆς στὸ Νηφίρι.

Τὸ ἐγγράφο εἶναι ἰδιωτικὸ, συνταγμένο στὶς 15 Αὐγούστου 1672 καὶ ἀποτελεῖ δανειστικὸ ὁμολόγο. Προκειμένου γιὰ σύναψη δανείου ἡ ἐγγραφή «ὁμολογία» ἦταν γενικὰ καθιερωμένη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα κι ἔπαιρνε τὸν τύπο χρεωστικῆς ἀπόδειξης¹. Μὲ τὴν ὁμολογία αὐτὴ ὁ δανειζόμενος πρῶτον μὲν ἀναγνωρίζει πὼς ἔλαβε τὰ χρήματα, δεδομένου ὅτι τὸ δάνειο εἶναι κατ' ἐξοχὴ σύμβαση ποὺ καταρτίζεται «πράγματι» (γε) διὰ τῆς δόσεως τῶν χρημάτων καὶ δεύτερον ὑπόσχεται πὼς θὰ

16. Βλ. καὶ κατωτέρω ἔγγρ. 6.

1. Γ. Πετροπούλου, Νομικὰ ἐγγραφα Σίφνου, σ. 45, Ἀ. Δρακάκη, Ἡ Σῦρος ἐπὶ τουρκοκρατίας, τ. Β' Δικαιοσύνη καὶ δίκαιον, σελ. 230.